

УДК 336.773

Алексеев В.І.

*кандидат технічних наук,**доцент кафедри прикладної математики**Національного університету «Львівська політехніка»*

ПРО МЕХАНІЗМ НАДАННЯ КРЕДИТНОЮ СПІЛКОЮ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ОНЛАЙН

ABOUT THE TECHNIQUE FOR CREDIT UNION TO PROVIDE FINANCIAL SERVICES ONLINE

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено передумови та обставини для надання кредитною спілкою фінансових послуг у онлайн-режимі. Запропоновано та детально описано алгоритм, за яким фінансова послуга може бути надана через мережу Інтернет. Здійснено аналіз позитивних та негативних аспектів впровадження кредитною спілкою механізму надання фінансових послуг онлайн.

Ключові слова: кредитна спілка, фінансова послуга, онлайн-послуга, Інтернет, механізм.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы предпосылки и обстоятельства для предоставления кредитным союзом финансовых услуг в онлайн-режиме. Предложен и подробно описан алгоритм, по которому финансовая услуга может быть предоставлена по сети Интернет. Проведен анализ позитивных и негативных аспектов внедрения кредитным союзом механизма предоставления финансовых услуг онлайн.

Ключевые слова: кредитный союз, финансовая услуга, онлайн-услуга, Интернет, механизм.

ANNOTATION

The article presents some preconditions and circumstances for credit union to provide financial services online. There is an algorithm offered with its detailed description of providing financial service via Internet. An analysis was made to consider positive and negative aspects of implementation of technique to provide financial services online.

Keywords: credit union, financial service, online-service, Internet, technique.

Постановка проблеми. Кредитні спілки в Україні підійшли до межі неминучих змін, наслідком яких може бути лише варіанти: забезпечити своє подальше функціонування використанням інноваційних рішень у наданні фінансових послуг або припинити свою діяльність назавжди. Підставами саме для визначення таких радикально протилежних альтернатив є останні тенденції та очікувані зміни на ринку фінансових послуг України, а також вектор розвитку конкурентного середовища. Отже, одним із актуальних напрямків для розвитку кредитних спілок на сьогодні є можливість надання фінансових послуг своїм членам у онлайн-режимі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У концепції «Шлях до процвітання» [1], представленою Міністерством економічного розвитку і торгівлі України у липні 2015 р. [2], одним із важливих напрямків реформування визначено технології, інновації та цифрові комп'ютерні технології. Окремим елементом, який Мінекономрозвитку пов'язує із зменшен-

ням витрат на інфраструктуру, є фінансові послуги онлайн. Загалом ідея розвитку фінансового сектору економіки у напрямку електронних цифрових систем відома вже давно і, у той чи інший спосіб, досліджується науковцями [3–8]. Розглядалися, зокрема, можливості розвитку фінансових послуг на основі систем електронного бізнесу [3], роль на ринку фінансових послуг Інтернет-банкінгу та Інтернет-трейдингу [4], фінансові операції онлайн (онлайн-банкінг), мобільний банкінг та онлайн-платежі [5], перспективи та можливості інтеграції ринків інфокомунікацій та фінансових послуг [6], різні прояви та перспективність віртуалізації фінансових ринків [7], а також питання переходу до онлайн-торгівлі та вплив систем електронної комерції на сучасні економічні відносини [8]. Окремо варто виділити появу нових способів надання фінансових послуг та фактичний вихід нових типів організацій, що ці послуги пропонують, а також характер і міру впливу подібної трансформації на ринку фінансових послуг на існуючі фінансові інститути в Україні [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Практично у жодній із робіт, присвячених проблемам надання фінансових послуг у онлайн-режимі, не згадуються кредитні спілки. У більшості дослідники акцентують увагу на банківському секторі і онлайн-послугах банків, онлайн-послугах у страхуванні, послугах мобільних сервісів та операторів мобільного зв'язку, можливостях Інтернет-сервісів сплати платежів онлайн. Проте кредитні спілки залишаються поза увагою.

Мета статті полягає у визначенні механізму, за яким кредитна спілка може надавати фінансові послуги онлайн, а також описі алгоритму надання окремої фінансової послуги через мережу Інтернет.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найперше, що варто зробити системі кредитних спілок – це налагодити механізми забезпечення інформаційних потоків у мережі Інтернет. Найпростіший шлях – почати реально використовувати як інформаційний ресурс свої веб-сайти, відкрито подаючи там оперативну та цікаву інформацію не лише для ринку, а й для простих споживачів фінансових послуг. Тут, на жаль,

ситуація доволі плачевна: значна частина кредитних спілок не має чи не належно користується власними веб-сторінками та веб-сайтами, а веб-сайти асоціацій кредитних спілок або мають обмежений доступ до власних інформаційних продуктів, або мають непрезентабельний (у сучасному розумінні) формат подачі цієї інформації. Наприклад, і НАКСУ, і ВАКСУ приділяють увагу інформаційній підтримці кредитних спілок, що є їх членами – вони регулярно готують збірки новин і публікацій, важливих для ринку фінансових послуг та кредитних спілок, проте ці матеріали залишаються недоступними пересічному користувачу мережі Інтернет (обидві асоціації роблять інформаційні розсилки електронною поштою, проте вільно отримати той самий матеріал на сайтах самих асоціацій виявляється обмежено можливим або й неможливим), наслідком чого є його непоінформованість такого пересічного Інтернет-серфера про існування ринку кредитних спілок як такого. Натомість більшість інформації про кредитні спілки надходить з публікацій у мас-медіа і, як не дивно, увагу журналістів привертає лише негатив.

Водночас паралельно із нарощуванням інформаційної присутності у мережі Інтернет, кредитним спілкам варто розвиватися у напрямку надання фінансових послуг онлайн. Фінансові послуги, що надають кредитні спілки, мають зазвичай обмежений характер, оскільки надаватися можуть лише членам кредитної спілки. Проте якщо навіть не розглядати можливість внесення якихось змін у законодавчу базу, кредитні спілки усе ж можуть надавати фінансові послуги у онлайн-режимі. Переважно кредитні спілки займаються кредитуванням та залученням коштів у вигляді депозитів або у вигляді додаткових пайових внесків. Інші фінансові послуги, як, наприклад, надання гарантій, не мають необхідного попиту, або через відсутність належної урегульованості, як, наприклад, переказ коштів, не використовуються кредитними спілками. Тому у контексті послуг надання кредиту чи залучення депозиту розглянемо дві ключові фінансові операції для кредитних спілок – отримання коштів від члена КС та переказ коштів на користь члена КС.

Щоб отримати кошти від свого члена, очевидно, кредитній спілці особливого нічого не потрібно – достатньо, щоб кошти були переказані на рахунок КС від імені цього члена КС. Для цього потрібні такі аспекти:

- сума платежу;
- ідентифікатор члена КС (його номер у реєстрі членів КС);
- опис призначення платежу у вигляді текстового коментаря.

Реалізувати таку послугу для сплати по кредиту, внесення додаткового пайового внеску чи поповнення існуючого депозиту досить просто. Трошки складніше може бути оформлення депозитного внеску, оскільки це потребуватиме додатково оформлення депозитного договору.

Проте кредитні спілки щодо депозитних внесків можуть реалізувати такий механізм: розробити спеціалізований депозитний продукт для онлайн-взаємодії із вкладниками, що передбачатиме право поповнення – наприклад, визначити уніфіковану «плаваючу» процентну ставку за депозитом з правом поповнення і автоматично відкривати такий депозит кожному члену спілки у мінімальній сумі 0,01 грн. (це можна робити при вступі до спілки, а також за заявою для існуючих членів).

Технічно реалізувати внесення коштів на рахунок кредитної спілки можна у вигляді функції онлайн-платежу з банківського карткового рахунку члена КС. Тут, звичайно, можуть стати у пригоді як послуги банків, так і спеціалізовані онлайн-сервіси для проведення платежів. Втім, на заваді ефективному користуванню сторонніми сервісами можуть стати непривабливі комісійні платежі. Тому краще було б, щоб кредитна спілка могла самостійно реалізувати таку послугу без прямої участі у цьому додаткового посередника.

Що стосуватиметься онлайн-кредиту, то тут усе буде складніше, оскільки кредитній спілці не лише потрібно буде переказати кошти на користь свого члена (на його рахунок, чи при оплаті за придбання товарів/послуг на рахунок продавця), але й мати необхідне обґрунтування на випадок стягнення боргу з позичальника у судовому порядку. Позитивним тут може бути досвід банківської системи у частині надання овердрафтів за кредитними картками, на якій зможуть спертися кредитні спілки. Мабуть, за таких умов для кредитних спілок буде перевагою перехід функцій регулятора до Національного банку України. Банки зазвичай оформляють усі необхідні договірні умови щодо користування банківським кредитом одразу ж при оформленні кредитної картки. Таким чином, усі клієнти банків охоплені можливістю, принаймні потенційно, використання послуг кредитування. Кредитній спілці, відповідно, потрібно передбачити аналогічний варіант, наприклад, коли при вступі у спілку член кредитної спілки принаймні формально погодиться користуватися усіма видами фінансових послуг, що їх надає кредитна спілка, та отримає персональний доступ до управління послугами і рахунками у спілці за аналогією з онлайн-банкінгом у банківській системі. Звичайно, можливий і варіант автоматичного відкриття кредитної лінії для кожного члена кредитної спілки. Проте це може не сподобатися вкладникам, тому умови такої кредитної лінії мають бути вкрай нейтральними (наприклад, у разі користування кредитними ресурсами, гарантоване нарахування лише на залишок боргу та відсутність будь-яких комісійних чи штрафних платежів). Бажаним для члена кредитної спілки, звичайно, було б визначення можливості дистанційно переводити послуги кредитної лінії чи депозитної лінії у активний

чи неактивний стан, якщо, наприклад, залишок коштів на відповідних рахунках складає 0,00 (нуль) грн.

Іншим способом вирішення проблеми із кредитуванням могло б стати спільне рішення кредитної спілки і банку шляхом випуску банку спеціалізованої кредитної картки під гарантії кредитної спілки. Діяти цей механізм міг би, наприклад, таким чином, що банк надає безоплатний кредитний ліміт за платіжною картою для члена кредитної спілки. Водночас кредитна спілка може гарантувати погашення заборгованості за кредитним лімітом свого члена на першу вимогу банку. Ймовірно, що тут у відносинах банку і кредитної спілки повинні існувати чітко обумовлені договірні відносини та розміщення кредитною спілкою деякого постійного залишку коштів на рахунку у банку. Можливо, достатньо буде домовленості про те, що кредитна спілка розміщує визначену суму коштів у банк на умовах депозитної лінії, а покриття боргу члена КС по своєму кредитному ліміту із коштів такої кредитної лінії може бути автоматичним – таким чином вдасться уникнути проблеми платності послуги (за винятком, можливо, порівняно невеликої фіксованої комісії банку за проведену операцію). В свою чергу, кредитна спілка повинна забезпечити себе укладанням договору гарантії за зобов'язаннями свого члена. Можливо, такий договір може бути тристороннім (банк, кредитна спілка, член кредитної спілки) у рамках спільного кредитного продукту банку і кредитної спілки.

Отже, досить простим і зрозумілим є механізм для послуги із залученням коштів на депозит чи у вигляді додаткового пайового внеску, а також є принаймні два алгоритми надання кредиту у онлайн-режимі – кредитна лінія та гарантія за зобов'язаннями.

Важливим питанням щодо можливості замовити розробку необхідних програмних продуктів, яка, очевидно, буде досить дорогою, є пошук джерел фінансування такого проекту. Зрозуміло, що окрема кредитна спілка, поперше, не зможе власними коштами оплатити розробку ІТ продукту належної якості, а, по-друге, його впровадження може не мати позитивного інформаційного впливу та необхідного розголосу. Тут є два можливих шляхи: 1) долучитися до існуючих онлайн-сервісів, що надають або є віртуальними посередниками у наданні фінансових послуг; 2) консолідувати зусилля в рамках потужних загальнодержавних асоціацій кредитних спілок (як НАКСУ чи ВАКСУ). Перший варіант матиме один принциповий недолік – система кредитних спілок не контролюватиме розроблений (чи запропонований) ІТ продукт і залишатиметься залежною від комерційних інтересів чи впливу власників такого продукту. Другий варіант є більш привабливим, оскільки кредитні спілки – члени асоціацій отримають саме такий продукт, який потрібен ринку кредитних спілок, та матимуть

зможу самостійно встановлювати «правила гри» із використанням цього ІТ продукту. Також можна вважати перевагою наявність принаймні двох великих асоціацій кредитних спілок, кожна із яких може замовити розробку власного ІТ продукту, і ці продукти зможуть вдосконалюватися на умовах конкурентної боротьби. Зрештою, за необхідності, на основі створених асоціаціями ІТ продуктів, після деякого періоду експлуатації і виявлення їх переваг і недоліків, можна буде говорити про створення спільної та єдиної для усієї системи кредитної кооперації глобальної ІТ платформи із надання фінансових послуг онлайн. Перевага саме такого підходу дозволить залучити, у якості зацікавленої сторони, до фінансування якщо не розробки, то, принаймні, супроводу глобальної ІТ-платформи, наприклад, бюро кредитних історій чи власне банк-партнера кредитної спілки. У підсумку можна говорити про потенціал створення потужної і розвиненої системи надання фінансових послуг у онлайн-режимі та реалізації мережевої моделі забезпечення стійкості ринку фінансових послуг [10].

Висновки. Кредитні спілки України мають змогу забезпечити власне виживання шляхом впровадження новітніх інформаційних технологій та інноваційних ІТ продуктів. Можливості для дистанційного надання фінансових послуг із кредитування та залучення коштів можуть забезпечити такі інструменти, як депозитна лінія та кредитна лінія і гарантія за зобов'язаннями члена КС. Зважаючи на відносну фінансову слабкість системи кредитних спілок в цілому, єдиним ефективним рішенням є консолідація наявних ресурсів для системної розробки та впровадження універсального ІТ продукту. Платформою для консолідації задля замовлення розробки такого продукту можуть бути загальнодержавні асоціації кредитних спілок (НАКСУ, ВАКСУ). Враховуючи можливість розробки двох альтернативних продуктів, залишається можливість для створення ефективного і конкурентного продукту кожною із двох конкуруючих асоціацій кредитних спілок. Більш того, впровадження подібних ІТ-рішень дозволить кредитним спілкам на основі асоціацій вийти на утворення загальнодержавних фінансових мереж, що забезпечать передумови для створення стійкого і стабільного ринку фінансових послуг для населення в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Шлях до процвітання. Базові принципи реформування економіки / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://me.gov.ua/Documents/Download?id=c04ffed8-823f-47e7-97fb-07c7eb0cd4e9>.
2. Абромавичус А. Щоб економіка зростала, Україна повинна підвищити рівень економічної свободи / А. Абромавичус / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

- <http://me.gov.ua/News/Detail?id=f493ddd6-5b66-4c46-90e8-6560e3935431>.
3. Юрчук Г.В. Розвиток фінансових послуг на основі систем електронного бізнесу : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.04.01 / Г.В. Юрчук ; Українська академія банківської справи. – Суми, 2003. – 20 с.
 4. Любіч О.О. Нові інформаційні технології на ринку фінансових послуг / О.О. Любіч, В.Л. Плєскач // Наукові праці НДФІ. – 2004. – Вип. 6. – С. 107–114.
 5. Наріжна Н.В. Економічна рецесія та завтрашні пріоритети в довгостроковій конкурентоспроможності фінансових інститутів / Н.В. Наріжна // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2011. – № 5. – Т. 1 – С. 60–64.
 6. Трофимчук М.І. Розвиток інфокомунікаційної інфраструктури фінансового ринку / М.І. Трофимчук // Економіка та управління АПК. – 2012. – Вип. 9. – С. 158–160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/есирарк_2012_9_38.pdf.
 7. Пельо А.Б. Віртуалізація світового фінансового ринку як головна детермінанта розвитку сучасної міжнародної валютної системи / А.Б. Пельо // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 1(3). – С. 159–163 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Траєiv_2013_1\(3\)_36.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Траєiv_2013_1(3)_36.pdf).
 8. Курант Т.І. Електронна комерція як спосіб задоволення попиту на онлайн-ринку / Т.І. Курант // Схід. – 2014. – № 6(132) – С. 19–24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://skhid.com.ua/article/view/36412/32680>.
 9. Демінський С. Хто розвиває ринок фінансових послуг в Україні поки реформується банківський сектор / С. Демінський // Forbes-Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1405363-hto-rozvivae-riнок-finansovih-poslug-v-ukrayini>.
 10. Алексєєв В.І. Модель стійкого ринку фінансових послуг України на основі системи кредитної кооперації / В.І. Алексєєв // Стратегії економічного розвитку: держава, регіон, підприємство : [колективна монографія] ; за заг. ред. К.С. Шапошникова [та ін.] : у 2-х т. Т. 1. – Херсон : Гельветика, 2015. – С.16–29.